

รายงานผู้นวย

เนื้องอก neurileomas ของแขนขา

ตรง พันธุ์มโนجل*
ประกิต เทียนบุญ*

Pantoomkomol T, Teinboon P. Neurileomas of extremities. Chula
Med J 1983 Nov ; 27 (6) : 447-454

Between 1978 and 1981 31 cases of neurileoma were admitted to Chulalongkorn Hospital, 12 of which were located at the extremities. The patients often complained of painful mass, paresthesia and motor weakness. All of the 12 cases were operated on. No malignant change was found after 6 months to 3 years of follow-up.

* ภาควิชาอหร์โนบีเด็กส์และเวชศาสตร์ฟันฟู คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Neurileomas เป็นเนื้องอกของเยื่อหุ้มเส้นประสาท ซึ่งประกอบด้วยเซลล์และส่วนประกอบภายในที่มีลักษณะเฉพาะเมื่อศัลยกล้องจุลทรรศน์ ดังนี้ คือ

1. เซลล์ Antoni A เป็นเซลล์ที่เรียงตัวกันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

2. เซลล์ Antoni B เป็นเซลล์ที่เรียงตัวกันยุ่งเหยิง ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย

3. Verocay body เป็นสารพัก organoid ยึดเกาะกันแน่น เป็นส่วนประกอบของเซลล์

Antoni A

เนื้องอกเยื่อหุ้มเส้นประสาทนิคน์พบน้อย การวินิจฉัยค่อนข้างยาก คงจะผู้รายงานได้ว่ารวมผู้ป่วยจำนวน 12 คน ตั้งแต่ พ.ศ. 2521-2524 รับไว้ทำผ่าตัดที่ภาควิชา ออร์โธบีเดกซ์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และรายงานผู้ป่วยเหล่านั้นถึงอาการ อาการแสดง วิธีการวินิจฉัยและผ่าตัดรักษาผู้ป่วยเนื้องอกเยื่อหุ้มประสาท neurileomas ที่ทำແเน่งเข็น ชา น.

ข้อมูล

ผู้ป่วยเนื้องอกเยื่อหุ้มเส้นประสาท neurileomas จำนวนทางหมอด 31 คน เป็นเพศชาย 16 คน หญิง 15 คน ในจำนวนนี้

พบที่ทำແเน่งศีรษะ คอ และลำตัว 19 คน เป็นที่แขนและขาเพียง 12 คนเท่านั้น อายุที่พบตั้งแต่ 7 ปี ถึง 68 ปี ดังในตารางที่ 1 ตารางที่ 1 เปรียบเทียบอายุและจำนวนผู้ป่วย

ทางหมอด 31 คน

อายุ	จำนวน
7-10	2
11-20	4
21-30	6
31-40	9
41-50	6
51-60	2
61-68	2
รวม	31

ทำແเน่งของเนื้องอกซึ่งพบเฉพาะที่แขนขา ดังต่อไปนี้ คือ

brachial plexus	1 คน
forearm	3 คน
hand	3 คน
thigh	3 คน
popliteal	2 คน
รวม	12 คน
ก้อนเนื้องอกเกิดทางด้าน flexor	11 คน
extensor	1 คน
เป็นกับเส้นประสาทรับความรู้สึก	9 คน
เป็นกับเส้นประสาทผสม	3 คน

(Mixed nerve brachial plexus)

1 คน และ median nerve 2 คน)

ระยะเวลาที่ผู้ป่วยมาพบแพทย์นับตั้งแต่พบว่ามีก้อนเนื้องอก ถึงแต่ 3 ปี ถึง 5 ปี ยกเว้น 1 ราย มาพบแพทย์ภายใน 2 เดือน หลังจากคลำก้อนได้ที่รักแร้และกดเจ็บ

อาการหรือเหตุน้ำที่ทำให้ผู้ป่วยมาพบแพทย์ ได้แก่

ก้อน	12 ราย
เจ็บ	10 ราย
กลัวเป็นมะเร็ง	4 ราย
อาการชา	4 ราย
กล้ามเนื้อไม่มีแรง	3 ราย

การตรวจร่างกาย

ขนาดของก้อนเนื้องอกพบ 0.5 ซม.- 5 ซม. ยกเว้นผู้ป่วย 1 ราย เป็นที่ข้อพับของเข่ามีขนาดใหญ่ 15 ซม. ลักษณะของก้อนค่อนข้างกลม บางรายอาจเป็นรูปรินิดหน่อย ไม่เห็นรอยขรุขระบนผิวของก้อน ผิวนังที่อยู่บนก้อนเนื้องอกและบริเวณรอบ ๆ ไม่พบรอยอะไร ผิดปกติ ยกเว้นผู้ป่วย 2 รายที่มีอาการเจ็บมาก ๆ ลักษณะของผิวนังทรงบริเวณก้อนเป็นเงามันและสีคล้ำกว่าปกติ เมื่อคลำดูจะพบว่า ก้อนเนื้องอกนนมลักษณะนี้ ไม่ชุ่润 ยกเว้น ก้อนขนาด 15 ซม. มีส่วนที่นึ่งแข็งและชุ่润 ภาวะด้วย

ปนกัน ขอบเขตของก้อนเนื้องอกนี้สามารถบอกรได้ชัดเจน การคลำหรือกดทำให้ผู้ป่วยเจ็บมากหน่อยถึงปานกลางจำนวน 8 ราย และเจ็บมากจนต้องขยับหนี 2 ราย ซึ่ง 1 รายมีอาการเจ็บมากขนาดเบ้าลมจากปากไปที่ก้อนเกิดทำให้เกิดอาการเจ็บ (causalgie) ผู้ป่วยรายนี้ได้รับการทำผ่าตัดของชันเนื้อจากก้อนเนื้องอกไปตรวจทางพยาธิ อาการเจ็บปวดที่เกิดขึ้นในผู้ป่วยทั้งหมดเมื่อคลำหรือกดไปที่ก้อน จะร้าวไปตามเส้นประสาทที่เป็นอยู่ ก้อนเนื้องอกทั้ง 12 รายสามารถทำให้เคลื่อนไหวได้โดยเฉพาะในแนวขวางกับเส้นประสาท แต่ในแนวขวางจะเคลื่อนไหวได้น้อยมาก การตรวจทางระบบประสาทรับความรู้สึกและกำลังของกล้ามเนื้อพบว่า 10 รายมีอาการชาตามเส้นประสาทที่เป็นเนื้องอก และ 3 รายมีอาการกล้ามเนื้ออ่อนแรง ได้แก่ผู้ป่วยซึ่งเป็นที่ brachial plexus 1 ราย และ median nerve 2 ราย ที่เหลืออีก 2 รายอยู่ในเกณฑ์ปกติ

ได้ทำการฉ่ายภาพรังสีผู้ป่วยโดยใช้เทคนิคการถ่ายเนื้อเยื่ออ่อน เพื่อดูขอบเขตและลักษณะของก้อนเนื้องอก พบร้าในผู้ป่วยที่มีก้อนเนื้องอกขนาด 15 ซม. เป็นที่ข้ออับพับของเข้ามีลักษณะของถุงน้ำภายในและมีหินปูนมาเกาะด้วย

การรักษา

ได้นำผู้ป่วยทั้งหมดมาทำผ่าตัดเพื่อเอา ก้อนออก โดยผ่าตามแนวยาวขานานไปกับเส้นประสาทอยู่ ๆ แยกเนื้อเยื่ออ่อนให้พิวนหังลงไปใกล้ชั้น筋膜ก้อน จากนั้นหาเส้นประสาท ส่วนทันและส่วนปลายของก้อนให้เรียบร้อยเสีย ก่อน ต่อไปพิจารณาดูที่เยื่อหุ้มก้อนเนื่องจากจะ เห็นมีเส้นขาว ๆ เล็ก ๆ พอดีตามยาวบนก้อน ระวังอย่าไปตัดเส้นเหล่านี้ขาด เพราะเป็นเส้นประสาทเล็ก ๆ (*nerve fibre*) ซึ่งถูกก้อนเนื้อ งอกดันออกมานั้น ตัดเยื่อหุ้มก้อนเนื่องจากการแนว ยาวแล้วค่อย ๆ ลอกเยกก้อนเนื้อนอกออกจาก เยื่อหุ้มและเส้นประสาทเล็ก ๆ ซึ่งจะพบว่า สามารถลอกออกได้ย่ำคล้ายกับปลอกเปลือก ไช่คัม ทำการลอกชั้นบนและลงถ่างจนถึงชั้น เส้นประสาทด้านบนและด้านถ่าง แล้วจึง ตัดขาด 2 ครั้ง เพราะฉะนั้นจะเหลือเส้น ประสาทส่วนทัน เยื่อหุ้มก้อนเนื่องอกและเส้น ประสาทเล็ก ๆ และเส้นประสาทส่วนปลาย ซึ่ง จะติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกัน จากนั้นจัดการถาง แล้วเย็บแผลบิดตามชั้น

ผลการรักษา

ไม่พบมีภาวะแทรกซ้อนจากการติดตาม ผู้ป่วยในระยะแรกเท่าไหร่ ผู้ป่วยที่มีอาการ ชาอย่างเดียว 7 รายหายเป็นปกติ ส่วนผู้ป่วย

ซึ่งมีอาการชาและกล้ามเนื้ออ่อนแรงนั้น อาการ ชาหายเป็นปกติ แต่กล้ามเนื้ออ่อนแรงคื้นjan เป็นปกติ 2 ราย ยกเว้นผู้ป่วยที่เคยได้รับการ ตัดชั้นเนื้อพิสูจน์มาก่อนยังคงมีอาการกล้ามเนื้อ ของหัวเม่งเมื่ออ่อนแรงเกิดหน่อย เมื่อได้ติดตาม ผู้ป่วยต่อมาเป็นเวลา 6 เดือน พบร่วมผู้ป่วย 1 รายมีก้อนเนื้องอกเกิดชาที่อก ผู้ป่วยรายนี้ เป็นที่ Brachial plexus ได้นำผู้ป่วยมาทำผ่าตัด ในเมือก 1 ครั้ง และติดตามผู้ป่วยต่อไปอีก 2 ปี ไม่พบว่ามีก้อนเกิดชาที่อก ผู้ป่วยทั้งหมดได้รับ การติดตามดูแลหลังผ่าตัดเป็นเวลาตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 3 ปี

วิจารณ์

เนื่องจากเยื่อหุ้มเส้นประสาทมี 2 ชนิด คือ ชนิด neurofibroma และชนิด neurilemomas⁽¹⁾ น่องอก neurilemomas นี้พบจำนวนน้อยมาก เมื่อเทียบกับเนื้องอกเนื้อเยื่ออ่อนชนิดอื่น ๆ ในรายงานนี้พบพิยงประมาณ 3 รายต่อปีเท่านั้น Myhre-Lensen⁽²⁾ ได้รวบรวมเนื้องอกเนื้อเยื่ออ่อนทั้งหมด 1331 ราย พบร่วมเนื้องอกชนิด neurilemoma ร้อยละ 2.03 แต่รายงานนี้ไม่ได้ รวบรวมทั้งหมด เนื่องในสมัยก่อนเนื้องอกชนิด นี้เรียกว่า schwannoma, neurinomas⁽³⁾ เป็นทั้ง ที่มาในภาษาหลังนี้ยังเรียก กันว่า neurilemoma ซึ่ง Waggener⁽⁴⁾ พบร่วม

เนื้องอกชนิดนี้เกิดจากการเจริญเติบโตที่ผิดปกติของ schwann cell เพราะจะนั่งจึ่งพับเนื่องอกชนิดนี้กับเส้นประสาทต่าง ๆ ทั่วร่างกายที่มีเยื่อหุ้ม โดยเป็นกับเส้นประสาทรับความรู้สึกหรือเส้นประสาทที่ไปเลี้ยงกล้ามเนื้อ หรือเส้นประสาทนิคผสมที่รับความรู้สึกทั้ง 2 อย่าง รายงานของ Das Gupta⁽⁵⁾ พับเป็นมากที่สุดที่ศรีษะ คอ และลำตัว ที่แขนขาพบน้อยแต่ที่แขนมีพับมากกว่าที่ขา^(5,6,7,8) ทางด้าน flexor จะพับเนื่องอกนิ่มมากกว่าทางด้าน extensor^(8,9) ขนาดที่พับคงแต่ 2–3 มม. ถึง 20 ซม.^(5,6)

ตารางที่ 2 แสดงอาการของผู้ป่วยในรายงานต่าง ๆ เทียบกับที่โรงพยาบาลจุฬาฯ

อาการ	ผู้รายงาน	White ⁽⁶⁾	Levy ⁽⁹⁾	Chula
Pain		32	14	
Tenderness		18 (56.25%)	9 (64.29%)	10 (83.33%)
Paresthesia		20 (62.50%)	1 (7.14%)	10 (83.33%)
Hypesthesia		19 (59.38%)	7 (50.00%)	8 (66.67%)
Weakness		5 (15.63%)	– (0.00%)	2 (16.67%)
		1 (3.13%)	2 (14.29%)	3 (25.00%)

จากการนี้จะเห็นว่าผู้ป่วยในรายงานนี้ มีอาการเจ็บและกดเจ็บมากกว่าในรายงานอื่น ๆ นอกจากนี้ยังพบมีอาการกล้ามเนื้ออ่อนแรงมากถึงร้อยละ 25 ชั้งในรายงานอื่น ๆ พบร้อนข้างน้อยซึ่งสาเหตุเหล่านี้คงเนื่องมาจากการที่ผู้ป่วยในรายงานนี้พบแพทย์ช้ามากนับตั้งแต่

เนื้องอกที่มีขนาดใหญ่จะมีลักษณะผิวขรุขระ เช่น ภายในเป็นถุงนา ภารังสีพับมี Hind paws เกาะ⁽⁴⁾ ลักษณะของเนื้องอกอาจมีสีเหลืองปนเทาซึ่งต่างจากในเนื้องอกที่มีขนาดเล็ก จะเห็นเป็นสีเหลืองอ่อนโดยปกติขนาดก็จะไม่เกิน 5 ซม.⁽⁸⁾ ซึ่งในรายงานนี้พับเป็นชั่นเดียว กัน อายุอาจจะพับได้ตั้งแต่ 1 ปี ถึง 87 ปี⁽⁵⁾ พับมากที่สุดในช่วง 20–60 ปี โดยอาจจะพับชนิดบังเอญ^(1,3,6) หรือเพราะมีอาการปวด กัดเจ็บ หรือชา ไม่ค่อยพบมีอาการกล้ามเนื้ออ่อนแรง

พบร้าหัวลงมีก้อนแข็งมาก และผู้ป่วย 1 รายที่มีอาการปวดมากแบบ causalgia คงมีสาเหตุเนื่องจากได้เคยทำผ่าตัดที่ก้อนเนื้องอกเพื่อเอาชั้นเนื้อไปตรวจทางพยาธิ เพราอย่างไม่เคยพบ มีรายงานว่า เนื้องอก neurileoma ทำให้มีอาการเจ็บปวดได้มากถึงขนาดมาก่อน

การวินิจฉัยเนื้องอกชนิดนี้ค่อนข้างยากถ้าอาศัยอาการ อาการแสดงทางคลินิก และการตรวจร่างกาย เนื่องจากเนื้องอกเนื้อเยื่ออ่อนอี้น ๆ ก็อาจให้อาการและอาการแสดงคล้าย ๆ กันได้ โดยเฉพาะเนื้องอกเยื่อหุ้มเส้นประสาทชนิด neurofibroma ที่เป็นแห่งเดียวจะแยกได้ยากมาก แต่อย่างไรก็ตามอาจจะวินิจฉัยได้อย่างคร่าว ๆ เนื่องจากเนื้องอกเนื้อเยื่ออ่อนชนิดอี้นนั้นอาจจะมีอาการเจ็บแต่มักไม่ค่อยจะมีอาการชาหรือกล้ามเนื้ออ่อนแรง ยกเว้นแต่ว่าเนื้องอกนั้นไปกดเส้นประสาทด้วยเท่านั้น การตรวจอี้น ๆ ที่ช่วยในการวินิจฉัย คือ เนื้องอกชนิดนี้มีขอบเขตชัดเจน นิ่ม ผิวนิ่ยบ ยกเว้นพวงที่มีขนาดใหญ่มาก ๆ อาจจะมีผิวขรุขระได้ การตรวจที่จะช่วยอีกอย่างหนึ่งก็คือ เนื้องอกชนิดนี้จะทำให้เคลื่อนไปมาได้มากในแนวขวางต่อเส้นประสาท แต่จะเคลื่อนได้น้อยในแนวตามยาวหรือขานานกับเส้นประสาท สำหรับเนื้องอก neurofibroma นั้นพบว่ามีกากมีหล่าย ๆ แห่งในคนเดียวกัน ผิวมักขรุขระและอาจพบ Café au lait spot ตามผิวนิ่ง อย่างไรก็ตามในบางครั้งอาจมีบุญหาเข่นกัน เนื่องจากเนื้องอก neurilemomas บางรายเกิดหล่ายที่ในคนเดียวกันหรือในเส้นประสาทด้วยกัน^(3,6) แต่พบน้อยมากส่วนใหญ่ก็จะเป็นก้อนเดียว ในระหว่างการผ่าตัดอาจจะพอบอกได้ว่าเป็นเนื้-

งอกชนิดไหน เนื่องจากเนื้องอก neurilemoma มีเยื่อหุ้มเนื้องอกชัดเจนและสามารถแยกออกจากได้ง่ายมาก แต่ใน neurofibroma จะแยกยากมาก การวินิจฉัยที่แน่นอนจริง ๆ จำเป็นต้องอาศัยการตรวจนี้แนวทางพยาธิช่วยด้วย เพราะจะพบเซลล์ Antoni A หรือเซลล์ Antoni B ในเนื้องอก neurilemoma โดยอาจจะพบเซลล์ 2 ชนิดแยกกันในแต่ละเนื้องอก หรืออาจจะพบทั้ง 2 ชนิดปนกันได้ แต่จะไม่พบเซลล์คั่งก่อไวในเนื้องอก neurofibroma หรือถ้าพบก็จะไม่มีลักษณะที่เด่นชัดเหมือนอย่างกับในเนื้องอก neurilemoma^(1,6)

การรักษาเนื้องอกชนิดนี้แพทย์ส่วนใหญ่แนะนำให้ทำการผ่าตัด เนื่องจากมีอาการเจ็บ ชา กล้ามเนื้ออ่อนแรง และยังต้องการการวินิจฉัยที่แน่นอนจริง ๆ อีกด้วย ในการผ่าตัดอาจจะพบบุญหาเกิดขึ้น ได้เนื่องจากการวินิจฉัยเบื้องต้นยังไม่แน่นอนหรือไม่ได้ถูกต้องเนื้องอกชนิดนี้ ผลผ่าตัดอาจจะทำตามแนวขวางท่อเส้นประสาท ในกรณีที่ก้อนเนื้องอกขนาดเล็กก็อาจจะทำการผ่าตัดเอาออกได้ แต่ถ้าก้อนเนื้องอกขนาดใหญ่การผ่าผิวนิ่งในแนวขวางจะทำให้การเอาก้อนออกได้ยาก แม้จะขยายผลให้ใหญ่ขึ้นก็ตาม การขยายผลผ่าตัดควรจะทำเป็นรูปตัวอักษร Z เพื่อจะได้หานปลายประสาทส่วนบนและส่วนล่างให้ชัดเจนก่อนที่จะเอาก้อนออก

ในบางครั้งการรับร้อนเกินไปอาจจะทำให้ตัดเส้นประสาทขาไปทั้งเส้นได้ ดังเช่นผู้ชาย 1 ราย ในรายงานนั้นที่ได้ทำการตัดเพื่อเอาชันเนกไปตรวจทางพยาธิ เนื่องจากในขณะผ่านเข้าไปไม่รู้ว่าเนื้องอกชนิดนี้คืออะไร อาการชาและกล้ามเนื้ออ่อนแรงอาจจะเป็นผลมาจากการตัดชันเนกไปตรวจก็ได้ เพราะผู้ชายรายนี้ยังคงมีอาการชาและกล้ามเนื้ออ่อนแรงอยู่บ้างนิดหน่อยหลังจากที่ได้ทำการตัดครั้งที่ 2 เมื่อการผู้ป่วยจะดีขึ้นกว่าก่อนผ่าตัดโดยติดตามดูเป็นเวลานาน 3 ปี การผ่าตัดถ้าทำการตัดวิธีความระหบระวังจะไม่ทำให้มีอันตรายต่อเส้นประสาทเล็ก ๆ ที่วิ่งผ่านก้อนเนื้องอก และสามารถที่จะลอกออกได้ง่าย โดยจะไม่มีการเกิดซ้ำที่เกิดขึ้นอีกและไม่มีการเปลี่ยนไปเป็นมะเร็ง^(6,9) แต่ถ้าเออกอกไม่หมดโอกาสเกิดซ้ำที่อีกย่อมมีได้มาก ซึ่งในรายงานพบการเกิดซ้ำที่จำนวน 1 ราย จากรายงานของ Das⁽⁵⁾ Gupta พบร่วมกับผู้ป่วยของเขาระหว่าง 8 ราย ที่ผ่าตัดแล้วมีการเกิดซ้ำที่และกล้ายไปเป็นมะเร็ง ทำให้เขาระบุว่าเนื้องอกชนิดนี้สามารถเปลี่ยนไปเป็นมะเร็งได้ และเขายัง

พบว่าเนื้องอกชนิดนี้พบร่วมกับมะเร็งชนิดอื่น ๆ ถึงร้อยละ 16.1 สำหรับรายงานนี้ยังไม่พบมะเร็งของเนื้องอก neurileoma

นอกจากทำแหน่งที่พบดังกล่าวแล้ว ในบางครั้งอาจอาจจะพบเนื้องอกชนิดนี้ในกระดูกด้วย^(10,11)

สรุป

รายงานผู้ป่วยเนื้องอกเยื่อหุ้มเส้นประสาท neurileomas ของแขนขา จำนวน 12 ราย ซึ่งรับไว้ที่ภาควิชาขอร์โทบีเดกิส์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ อายุตั้งแต่ 7-68 ปี ขนาด 0.5-5 ซม. ยกเว้น 1 ราย ขนาดใหญ่ 15 ซม. ผู้ป่วยมีอาการปวดมาก 2 ราย ปวดปานกลาง 8 ราย ไม่ปวดเลย 2 ราย มีอาการชาอย่างเดียว 7 ราย ชาและกล้ามเนื้ออ่อนแรง 3 ราย ปกติ 2 ราย หลังผ่าตัดมีเนื้องอกเกิดซ้ำที่ 1 ราย แต่ไม่พบมีการเปลี่ยนไปเป็นมะเร็ง อาการชาและกล้ามเนื้ออ่อนแรงในตอนแรกดีขึ้น หลังจากติดตามผู้ป่วยเป็นเวลา 6 เดือน ถึง 3 ปี

อ้างอิง

1. Stout AP. The peripheral manifestation of the specific nerve sheath tumor (Neurilemomas) Am J Cancer 1935 ; 24 : 756-96
2. Myre-Jensen OL. A consecutive 7 year series of 1331 benign soft tissue tumor. Acta Orthop Scand 1981 ; 52 : 287-93
3. Levy M. Neurilemoma of peripheral nerves. Acta Orthop Scand 1974 ; 45 : 337-45
4. Waggener JD. Ultrastructure benign peripheral nerve sheath tumors. Cancer 1966 ; 19 : 695-709
5. Das Gupta TK, Brasfield RD. Benign solitary schwannoma (Neurilemomas) Cancer. 1969 ; 42 : 355-66
6. White BN. Neurilemoma of the extremities. J Bone Joint Surg. 1967 ; 49-A : 1605-10
7. Barrett R, Gramer P. Tumors of the peripheral nerves and socalled ganglia of the peroneal nerve. Clin Orthop 1963 ; 27 : 135
8. Buck-Gramcko D. Zur Behandlung des neurilemoma peripherer nerven Der Chirurg. 1958 ; 29 : 11
9. Jenkins SA. Solitary tumors of peripheral nerve trunks. J Bone Joint Surg. 1952; 34-B : 401-11
10. Conley AH, Miller DS. Neurilemoma of bone. J Bone Joint Surg 1942 ; 24 : 684-89
11. De Santo DA, Durgress E. Primary and secondary neurilemoma of bone. Surg Gynecol Obstet. 1940 ; 71 : 454-61